

Lausuma

Translations proofread by EDPB Members.

This language version has not yet been proofread.

Lausuma rekisteröityjen oikeuksiin tehtävistä rajoituksista jäsenvaltioissa vallitsevassa hätätilassa¹

Hyväksytty 2. kesäkuuta 2020

Euroopan tietosuojaneuvosto on antanut seuraavan lausuman:

1. Euroopan tietosuojaneuvosto on saanut ilmoituksen siitä, että Unkarin hallitus on 4. toukokuuta 2020 antamallaan asetuksella nro 179/2020² päättänyt poiketa tietyistä tietosuojaa ja tietojen saantia koskevista säännöksistä. Tämän asetuksen 1 artiklassa säädetään, että koronaviruksen aiheuttaman taudin estämiseksi, ymmärtämiseksi ja havaitsemiseksi sekä sen leviämisen jatkumisen estämiseksi tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta, mukaan luettuna tähän liittyvä valtiollisten elinten koordinoidun toiminnan organisointi, kaikki toimenpiteet, jotka seuraavat rekisteröidyn pyynnöstä käyttää yleisen tietosuojaa-asetuksen 15–22 artiklaan perustuvia oikeuksia, keskeytetään asetuksessa 40/2020³ vahvistetun hätätilan päättymiseen asti, ja tällaisten toimenpiteiden alkamispäivä on hätätilan päättymistä seuraava päivä. Asetuksen 179/2020 5 artiklassa säädetään, että tällaista keskeyttämistä voidaan myös soveltaa kaikkiin rekisteröityjen oikeuksien käyttöä koskeviin pyyntöihin, jotka olivat vireillä jo asetuksen voimaantulon päivänä. Rekisteröidylle on ilmoitettava tästä rajoituksesta viipymättä, kun vaaratila on ohi mutta viimeistään 90 päivän sisällä pyynnön vastaanottamisesta.

¹ Riippumatta ”hätätilasta” kansallisessa lainsäädännössä käytettävästä erityisestä nimestä sillä tarkoitetaan tässä lausunnossa mitä tahansa kansallisella tasolla hyväksyttyä poikkeustilaa, jolla taistellaan pandemiota vastaan.

² Asetus 179/2020 (V. 4.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején az egyes adatvédelmi és adatigénylési rendelkezésektől való eltérésről (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000179.kor>).

³ Nämä tiedot perustuvat Unkarin valvontaviranomaiselta, kansalaisjärjestöiltä ja julkisesti saatavilla olevista lähteistä saatuihin tietoihin. Asetuksessa 40/2020 ei määritetä vaaratilalle aikarajaa.

2. Kuten Euroopan tietosuojaneuvosto on aiemmin todennut, tietosuoja ei haittaa covid-19-virusta vastaan käytävää taistelua. **Yleinen tietosuoja-asetus on yhä voimassa ja mahdollistaa tehokkaan puuttumisen pandemiaan tavalla, joka samalla suojaa perusoikeuksia ja -vapauksia.** Tietosuoja koskeva lainsäädäntö, mukaan lukien asianmukainen sovellettava kansallinen lainsäädäntö, mahdollistaa jo sellaiset tietojenkäsittelytoimet, jotka ovat välttämättömiä taistelussa pandemioiden, kuten covid-19-pandemian, leviämistä vastaan.
3. Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa mahdollistetaan tietyin ehdoin, että kansallinen lainsäätäjät voi rajoittaa lainsäädäntötoimenpiteellä 12–22 artiklassa sekä 34 artiklassa annettujen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa mutta myös 5 artiklaa siltä osin kuin sen säännökset vastaavat 12–22 artiklan oikeuksia ja velvollisuuksia, kun tällainen rajoitus noudattaa perusoikeuksien ja -vapauksien keskeistä sisältöä ja on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan turvata muun muassa tärkeitä unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyviä tavoitteita, erityisesti kansanterveyttä.
4. Euroopan tietosuojaneuvosto huomauttaa, että **huolimatta näistä poikkeuksellisista ajoista yksityisyydensuojaa on pidettävä yllä kaikissa hätätoimenpiteissä, mukaan lukien kansallisella tasolla yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaisesti hyväksytyissä rajoitteissa,** ja tällä tavalla kunnioitetaan unionin perustana olevia kaikenkattavia demokraattisia arvoja, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia: toisaalta jäsenvaltion kaikkien toimenpiteiden on oltava lainsäädännön yleisten periaatteiden sekä perusoikeuksien ja -vapauksien keskeisen sisällön mukaisia, eivätkä nämä toimenpiteet saa olla peruuttamattomia, ja toisaalta rekisterinpitäjien ja käsittelijöiden on edelleen toimittava tietosuojasääntöjen mukaisesti.
5. **Kaikkien rajoitusten on oltava rajoitettavan oikeuden keskeisen sisällön mukaisia.** Rajoituksia, jotka ovat yleisiä tai laaja-alaisia tai jotka kajoavat perusoikeuteen niin, että se menettää merkityksensä, ei voida hyväksyä. Jos oikeuden keskeinen sisältö vaarantuu, rajoitus on katsottava lainvastaiseksi, eikä silloin tarvitse enää arvioida, palveleeko se yleistä etua koskevaa tavoitetta tai täyttääkö se välttämättömyys- ja oikeasuhteisuusperiaatteet.
6. Henkilötietojen käsittely on suunniteltava niin, että se palvelee ihmiskuntaa, ja tässä yhteydessä yksityisyydensuojaa koskevan lainsäädännön päätavoitteisiin tulisi sisältyä se, että rekisteröity voi itse hallita tietojansa paremmin.
7. Tämän hallinnan takaamiseksi rekisteröidyillä on lukuisia tietosuojaa koskevia oikeuksia. Käyttöoikeus ja oikaisu-oikeus on vahvistettu Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa ("perusoikeuskirja"). Yleinen tietosuoja-asetus sisältää nämä oikeudet ja täydentää niitä lukuisilla lisäoikeuksilla, kuten vastustamisoikeudella, poistamisoikeudella ja muilla uusilla oikeuksilla kuten siirto-oikeudella. Rekisteröityjen oikeuksien tärkeyttä ei saa aliarvioida. Ne ovat tietosuojaa koskevan perusoikeuden perusta, ja niiden soveltamisen olisi oltava yleinen sääntö. Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklaa on luettava ja tulkittava nämä taustatiedot huomioiden.
8. **Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjan tunnustamien oikeuksien ja vapauksien käyttämisestä "voidaan rajoittaa ainoastaan lailla".** Tämä vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kohdan ilmaisua "kun laki sen sallii"⁴, mikä tarkoittaa paitsi

---

⁴ Ks. erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 14. syyskuuta 2010, Sanoma Uitgevers B.V. v. Alankomaat, EY:ECHR:2010:0914JUD003822403, 83 kohta: "Lisäksi mitä tulee ilmauksiin "kun laki sen sallii" ja "säädetty laissa", jotka esiintyvät yleissopimuksen 8–11 artiklassa, tuomioistuin huomauttaa, että se on aina ymmärtänyt termin "laki" "olennaisen" ja "muodollisen" merkityksen; se on sisältänyt sekä "kirjoitetun lainsäädännön", joka käsittää alemman tason määräykset ja sääntelytoimenpiteet, joita toteuttavat ammattimaiset sääntelyelimet,

kansallisen lainsäädännön mukaisesta käytäntöä, mutta liittyy myös kyseessä olevan lain laatuun ja näin edellyttää sen olevan oikeusvaltioperiaatteen mukainen. **Eryteisesti kansallisen lainsäädännön on oltava riittävän selkeää, jotta kansalaisilla on riittävä näkemys niistä olosuhteista ja ehdoista, joissa rekisterinpitäjillä on valtuudet turvautua rajoituksiin. Samoja tiukkoja vaatimuksia olisi sovellettava niihin rajoituksiin, joita jäsenvaltiot voivat asettaa.**

9. Yleisen tietosuoja-asetuksen sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti todella on olennaista, että **lainsäädännölliset toimenpiteet⁵, joilla pyritään rajoittamaan rekisteröidyn oikeuksien laajuutta, mukaan lukien niiden aikamääräistä kestoja, ovat ennakoitavissa niiden henkilöiden osalta, joita tämä koskettaa.** Tämän osalta erityisesti siellä, missä hätätilan nojalla on otettu käyttöön rajoituksia kansanterveyden turvaamiseksi, Euroopan tietosuojaneuvosto katsoo, että rajoitukset, jotka on asetettu määrittelemättömäksi ajaksi ja joita sovelletaan taannehtivasti tai joiden ehdot ovat määrittelemättömät, eivät vastaa ennakoitavuuden kriteereitä.
10. Lisäksi rajoitukset ovat poikkeuksia yleissäännöstä ja niitä pitäisi siten käyttää vain harvoissa tilanteissa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaisesti rajoituksien on oltava demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide turvattaessa unionin tai jäsenvaltion yleistä julkista etua koskeva tärkeä tavoite kuten kansanterveys.
11. Asetettujen rajoitusten on **aidosti vastattava tärkeää tavoitetta turvata unionin tai jäsenvaltion yleinen julkinen etu**, eli joidenkin jäsenvaltioiden tämänhetkessä hätätilassa kansanterveys. Tämä asetettujen rajoitusten ja tavoitteen välinen yhteys on vahvistettava ja osoitettava selkeästi. Pandemia tai mikä tahansa muu hätätilanne ei vielä sinänsä ole riittävä peruste rajoittaa rekisteröityjen oikeuksia; mahdollisilla rajoituksilla on selvästi edistettävä unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvän tärkeän tavoitteen takaamista.
12. Lisäksi on korostettava, että Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti **kaikkia rekisteröityjen oikeuksia koskevia rajoituksia on sovellettava vain niiltä osin kuin se on ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhteista** kansanterveyttä koskevan tavoitteen turvaamiseksi.⁶ Pandemiatilanteessa julistettu hätätila on oikeudellinen edellytys, joka voi antaa perusteen rajoittaa rekisteröityjen oikeuksia, mutta nämä rajoitukset eivät saa ylittää niitä rajoja, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia kansanterveyttä koskevan tavoitteen turvaamiseksi.

---

jotka käyttävät parlamentin niille delegeoimia riippumattomia sääntelyvaltuuksia, sekä kirjoittamattoman lainsäädännön. ”Laki” on ymmärrettävä niin, että se sisältää sekä kirjallisen lainsäädännön että oikeuskäytäntöön perustuvan ”lain”. Tästä voidaan päätellä, että ”laki” on voimassa oleva säännös niin kuin toimivaltaiset tuomioistuimet ovat sen tulkinneet.” Käsitteen ”ainoastaan lailla” osalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kehittämää kriteeristöä olisi käytettävä kuten on ehdotettu Euroopan unionin tuomioistuimen julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksissa yhdistetyissä asioissa C-203/15 ja C-698/15, Tele2 Sverige AB, ECLI:EU:C:2016:572, kohdat 137–154 tai asiassa C-70/10, Scarlet Extended, ECLI:EU:C:2011:255, kohta 99.

⁵ Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 41kappale: ”Aina kun tässä asetuksessa viitataan käsittelyn oikeusperusteeseen tai lainsäädäntötoimeen, siinä ei välttämättä edellytetä parlamentissa hyväksyttyä säädöstä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta asianomaisen jäsenvaltion perustuslaillisen järjestyksen edellyttämien vaatimusten soveltamista. Kyseisen käsittelyn oikeusperusteen tai lainsäädäntötoimen olisi kuitenkin oltava selkeä ja täsmällinen ja sen soveltamisen henkilöiden kannalta ennakoitavissa olevaa Euroopan unionin tuomioistuimen, jäljempänä 'unionin tuomioistuin', ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.”

⁶ Ks. esimerkiksi direktiivi 95/46/EY, ECJ 14.2.2019, C–345/17 (Buivids) kohta 64.

13. Näin ollen, jos rajoitukset edesauttavat kansanterveyden turvaamista hätätilassa, Euroopan tietosuojaneuvosto katsoo, että rajoitusten soveltamisalaa (esimerkiksi mitä tulee rekisteröidyn oikeuksiin tai rekisterinpitäjäryhmiin) ja voimassaoloaika on silti rajoitettava tarkasti. Erityisesti sitä on rajoitettava koskemaan hätätilaan liittyviä olosuhteita. Rekisteröidyn oikeuksia voidaan rajoittaa, mutta ei kieltää.
14. Myös yleisen tietosuojasetuksen 23 artiklan 2 kohdassa asetettuja vaatimuksia on sovellettava täysimääräisesti etenkin siten, että vaaditaan erityisiä säännöksiä, joiden aiheena ovat käsittelytarkoitus, henkilötietoryhmät, rajoitusten soveltamisala, suojatoimet, joilla estetään väärinkäyttö tai lainvastainen pääsy tietoihin tai niiden siirtäminen, rekisterinpitäjän tai rekisterinpitäjien ryhmien määrittäminen tai rekisteröityjen oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat riskit.
15. Euroopan tietosuojaneuvosto katsoo, että hätätilassa käyttöön otetut rajoitukset, joilla keskeytettäisiin rekisteröityjen oikeuksien ja rekisterinpitäjiä ja henkilötietojen käsittelijöitä koskevien velvollisuuksien soveltaminen tai lykättäisiin sitä ilman minkäänlaista selkeää aikarajaa, merkitsisivät tosiasiaassa näiden oikeuksien kohtuutonta keskeyttämistä ja olisivat perustavanlaatuisessa ristiriidassa perusoikeuksien ja -vapauksien kanssa. Myös rekisteröidyn oikeuksia koskeva käsittelypyyntö, joka koskee esimerkiksi yleisen tietosuojasetuksen 21 artiklan mukaista vastustamisoikeutta, on käsiteltävä oikea-aikaisesti ollakseen merkityksellinen ja vaikuttava. Näin ollen jos rekisterinpitäjä – ilman erityistä aikarajoitusta – lykkää rekisteröidyn pyynnön käsittelyä tai keskeyttää sen, tämä merkitsee itse oikeuden käyttämisen täydellistä estämistä.
16. Yleisen tietosuojasetuksen 57 artiklan 1 c kohdan mukaan kansallisten viranomaisten on kuultava kansallista valvontaviranomaista oikea-aikaisesti yleisen tietosuojasetuksen 23 artiklaa koskevista suunnitelluista rajoituksista, ja kansalliselle valvontaviranomaiselle olisi annettava valtuudet valvoa näiden rajoitusten soveltamista. Euroopan tietosuojaneuvosto tukee kansallisten valvontaviranomaisten pyrkimystä varmistaa, että kansallisissa lainsäädäntötoimenpiteissä säädettyjä henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeuden rajoituksia, joilla turvataan kansanterveyttä pandemian torjumisen yhteydessä, sovelletaan vain niiltä osin kuin on ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhteista tämän tavoitteen turvaamiseksi.
17. Euroopan tietosuojaneuvosto muistuttaa, että Euroopan komissiolla on perussopimusten valvojana velvollisuus valvoa EU:n primääri- ja sekundäärilainsäädännön soveltamista ja varmistaa sen yhdenmukainen soveltaminen kaikkialla EU:ssa, myös ryhtymällä toimiin silloin, kun kansalliset toimenpiteet eivät vastaa EU:n lainsäädäntöä. Euroopan tietosuojaneuvosto on edelleen valmis antamaan neuvoja Euroopan komissiolle yleisen tietosuojasetuksen 70 artiklan mukaisesti, jos se katsotaan tarpeelliseksi.
18. Euroopan tietosuojaneuvosto antaa lähikuukausina ohjeita yleisen tietosuojasetuksen 23 artiklan täytäntöönpanosta.

Euroopan tietosuojaneuvosto

Puheenjohtaja

(Andrea Jelinek)